श्रीमद् भागवत का यह सार
भगवद् भक्ति ही आधार

श्रीमद्भागवत रसिक कुटुंब

UG-11.26- षष्ठः सोपान

स्व धाम प्रस्थान को देखो हो रहे श्री कृष्ण तैयार।
उद्धृत किए उद्धव समक्ष अद्भुत अनमोल उद्गार।।

नारायणं(न्) नमस्कृत्य, नरं(ञ्) चैव नरोत्तमम्।
देवीं(म्) सरस्वतीं(वँ) व्यासं(न्), ततो जयमुदीरयेत्॥

nārāyaṇaṃ(n) namaskṛtya, naraṃ(ñ)caiva narottamam

devīṃ(m) sarasvatīṃ(ṽ) vyāsaṃ(n), tato jayamudīrayet

नामसङ्कीर्तनं(यँ) यस्य, सर्वपापप्रणाशनम्।
प्रणामो दुःखशमनस्, तं(न्) नमामि हरिं(म्) परम्॥

nāmasaṅkīrtanaṃ(ỹ) yasya, sarvapāpapraṇāśanam

praṇāmo duḥkhaśamanas, taṃ(n) namāmi hariṃ(m) param

श्रीमद्भागवतमहापुराणम्

एकादशः स्कन्धः

॥ अथ षड्विंशोऽध्यायः ॥

Śrīmadbhāgawatamahāpurāṇam

Ekādaśḥ skandhaḥ

..atha ṣaḍviṃśo'dhyāyaḥ..

श्रीभगवानुवाच

मल्लक्षणमिमं(ङ्) कायं(लँ), लब्ध्वा मद्धर्म आस्थितः ।
आनन्दं(म्) परमात्मान- मात्मस्थं(म्) समुपैति माम् ॥ 1॥

śrībhagavānuvāca

mallakṣaṇamimaṃ(ṅ) kāyaṃ(l̐), labdhvā maddharma āsthitaḥ .
ānandaṃ(m) paramātmāna- mātmasthaṃ(m) samupaiti mām .. 1..

गुणमय्या जीवयोन्या, विमुक्तो ज्ञाननिष्ठया ।
गुणेषु मायामात्रेषु, दृश्यमानेष्ववस्तुतः ।
वर्तमानोऽपि न पुमान्, युज्यतेऽवस्तुभिर्गुणैः ॥ 2॥

guṇamayyā jīvayonyā, vimukto jñānaniṣṭhayā .
guṇeṣu māyāmātreṣu, dṛśyamāneṣvavastutaḥ .
vartamāno'pi na pumān, yujyate'vastubhirguṇaiḥ .. 2..

सं(ङ्)गं(न्) न कुर्यादसतां(म्), शिश्नोदरतृपां(ङ्) क्वचित् ।
तस्यानुगस्तमस्यन्धे, पतत्यन्धानुगान्धवत् ॥ 3॥

saṃ(ṅ)gaṃ(n) na kuryādasatāṃ(m), śiśnodaratṛpāṃ(ṅ) kvacit .
tasyānugastamasyandhe, patatyandhānugāndhavat .. 3..

ऐलः(स्) सम्राडिमां(ङ्) गाथा- मगायत बृहच्छ्रवाः ।
उर्वशीविरहान् मुह्यन्, निर्विण्णः(श्) शोकसं(यँ)यमे ॥ 4॥

ailaḥ(s) samrāḍimāṃ(ṅ) gāthā- magāyata bṛhacchravāḥ .
urvaśīvirahān muhyan, nirviṇṇaḥ(ś) śokasaṃ(y̐)yame .. 4..

त्यक्त्वाऽऽत्मानं(वँ) व्रजन्तीं(न्) तां(न्), नग्न उन्मत्तवन्नृपः ।
विलपन्नन्वगाज्जाये, घोरे तिष्ठेति विक्लवः ॥ 5॥

tyaktvā''tmānaṃ(v̐) vrajantīṃ(n) tāṃ(n), nagna unmattavannṛpaḥ .
vilapannanvagājjāye, ghore tiṣṭheti viklavaḥ .. 5..

कामानतृ*प्तोऽनुजुषन् , क्षुल्लकान् वर्षयामिनीः ।
न वेद यान्तीर्नायान्ती- रुर्व*श्याकृ*ष्टचेतनः ॥ 6॥

kāmānatṛ*pto'nujuṣan, kṣullakān varṣayāminīḥ .
na veda yāntīrnāyāntī- rurva*śyākṛ*ṣṭacetanaḥ .. 6..

ऐल उवाच

अहो मे मोहवि*स्तारः(ख्), कामक*श्मलचेतसः ।
देव्या गृहीतक*ण्ठ*स्य, नायुः(ख्) ख*ण्डा इमे स्मृताः ॥ 7॥

aila uvāca

aho me mohavi*stāraḥ(kh), kāmaka*śmalacetasaḥ .
devyā gṛhītaka*ṇṭha*sya, nāyuḥ(kh) kha*ṇḍā ime smṛtāḥ .. 7..

नाहं(वँ) वेदाभिनिर्मु*क्तः(स्), सूर्यो वाभ्युदितोऽमुया ।
मुषितो वर्षपूगानां(म्), बताहानि गतान्युत ॥ 8॥

nāhaṃ(v̐) vedābhinirmu*ktaḥ(s), sūryo vābhyudito'muyā .
muṣito varṣapūgānāṃ(m), batāhāni gatānyuta .. 8..

अहो मे आत्मसम्मोहो, येनात्मा योषितां(ङ्) कृतः ।
क्रीडामृग*श्च*क्रवर्ती, नरदेवशिखामणिः ॥ 9॥

aho me ātmasammoho, yenātmā yoṣitāṃ(ṅ) kṛtaḥ .
krīḍāmṛga*śca*kravartī, naradevaśikhāmaṇiḥ .. 9..

सपरि*च्छदमात्मानं(म्), हि*त्वा तृणमिवेश्वरम् ।
यान्तीं(म्) स्त्रियं(ञ्) चान्वगमं(न्),न*ग्न उ*न्मत्तवद् रुदन् ॥ 10॥

sapari*cchadamātmānaṃ(m), hi*tvā tṛṇamiveśvaram .

yāntīṃ(m) striyaṃ(ñ) cānvagamaṃ(n), nagna unmattavad rudan .. 10..

कुतस्तस्यानुभावः(स्) स्यात्, तेज ईशत्वमेव वा ।
योऽन्वगच्छं(म्) स्त्रियं(यँ) यान्तीं(ङ्), खरवत् पादताडितः ॥ 11 ॥

kutastasyānubhāvaḥ(s) syāt, teja īśatvameva vā .
yo'nvagacchaṃ(m) striyaṃ(ỹ) yāntīṃ(ṅ), kharavat pādatāḍitaḥ .. 11..

किं(वँ) विद्यया किं(न्) तपसा, किं(न्) त्यागेन श्रुतेन वा ।
किं(वँ) विविक्तेन मौनेन, स्त्रीभिर्यस्य मनो हृतम् ॥ 12 ॥

kiṃ(ṽ) vidyayā kiṃ(n) tapasā, kiṃ(n) tyāgena śrutena vā .
kiṃ(ṽ) viviktena maunena, strībhiryasya mano hṛtam .. 12..

स्वार्थस्याकोविदं(न्) धिङ् मां(म्), मूर्खं(म्) पण्डितमानिनम् ।
योऽहमीश्वरतां(म्) प्राप्य, स्त्रीभिर्गोखरवज्जितः ॥ 13 ॥

svārthasyākovidaṃ(n) dhiṅ māṃ(m), mūrkhaṃ(m) paṇḍitamāninam .
yo'hamīśvaratāṃ(m) prāpya, strībhirgokharavajjitaḥ .. 13..

सेवतो वर्षपूगान् मे, उर्वश्या अधरासवम् ।
न तृप्यत्यात्मभूः(ख्) कामो, वह्निराहुतिभिर्यथा ॥ 14 ॥

sevato varṣapūgān me, urvaśyā adharāsavam .
na tṛpyatyātmabhūḥ(kh) kāmo, vahnirāhutibhiryathā .. 14..

पुं(म्)श्चल्यापहृतं(ञ्) चित्तं(ङ्), को न्वन्यो मोचितुं(म्) प्रभुः ।
आत्मारामेश्वरमृते, भगवन्तमधोक्षजम् ॥ 15 ॥

puṃ(m)ścalyāpahṛtaṃ(ñ) cittaṃ(ṅ), ko nvanyo mocituṃ(m) prabhuḥ .
ātmārāmeśvaramṛte, bhagavantamadhokṣajam .. 15..

बोधित*स्यापि देव्या मे, सूक्तवाक्येन दुर्मतेः ।
मनोगतो महामोहो, नापयात्यजितात्मनः ॥ 16॥

bodhita*syāpi devyā me, sūktavākyena durmateḥ .
manogato mahāmoho, nāpayātyajitātmanaḥ .. 16..

किमेतया नोऽपकृतं(म्), रज्ज्वा वा सर्पचेतसः ।
रज्जु*स्वरूपाविदुषो, योऽहं(यँ) यदजितेन्द्रियः ॥ 17॥

kimetayā nopakṛtaṃ(m), rajjvā vā sarpacetasaḥ .
rajju*svarūpāviduṣo, yo'haṃ(ỹ) yadajitendriyaḥ .. 17..

क्वायं(म्) मलीमसः(ख्) कायो, दौर्गन्ध्याद्यात्मकोऽशुचिः ।
क्व गुणाः(स्) सौमन*स्याद्या, ह्य*ध्यासोऽवि*द्यया कृतः ॥ 18॥

kvāyaṃ(m) malīmasaḥ(kh) kayo, daurgandhyādyātmako'śuciḥ .
kva guṇāḥ(s) saumana*syādyā, hya*dhyāso'vi*dyayā kṛtaḥ .. 18..

पि*त्रोः(ख्) किं(म्) स्वं(न्) नु भार्यायाः(स्), स्वामिनोऽग्नेः(श्) श्वगृ*ध्रयोः ।
किमात्मनः(ख्) किं(म्) सुहृदा- मिति यो नावसीयते ॥ 19॥

pi*troḥ(kh) kiṃ svaṃ(n) nu bhāryāyāḥ(s), svāmino'gneḥ(ś) śvagṛ*dhrayoḥ .
kimātmanaḥ(kh) kiṃ(m) suhṛdā- miti yo nāvasīyate .. 19..

त*स्मिन् कलेवरेऽमेध्ये, तु*च्छनि*ष्ठे विषज्जते ।
अहो सुभ*द्रं(म्) सुनसं(म्), सु*स्मितं(ञ्) च मुखं(म्) स्त्रियः ॥ 20॥

ta*smin kalevare'medhye, tu*cchani*ṣṭhe viṣajjate .
aho subha*draṃ(m) sunasaṃ(m), su*smitaṃ(ñ) ca mukhaṃ(m) striyāḥ .. 20..

त्वङ्मांस(म्)सरुधिरस्नायु- मेदोमज्जास्थिसं(म्)हतौ।

विण्मूत्रपूये रमतां(ङ्), कृमीणां(ङ्) कियदन्तरम् ॥ 21॥

tvaṅmāṃ(m)sarudhirasnāyu- medomajjāsthisaṃ(m)hatau .

viṇmūtrapūye ramatāṃ(ṅ), kṛmīṇāṃ(ṅ) kiyadantaram .. 21..

अथापि नोपसज्जेत, स्त्रीषु स्त्रैणेषु चार्थवित् ।

विषयेन्द्रियसं(यँ)योगान्- मनः क्षुभ्यति नान्यथा ॥ 22॥

athāpi nopasajjeta, strīṣu straiṇeṣu cārthavit .

viṣayendriyasaṃ(ỹ)yogān- manaḥ kṣubhyati nānyathā .. 22..

अदृष्टादश्रुताद् भावान्- न भाव उपजायते ।

असम्प्रयुं(ञ्)जतः(फ्) प्राणान्, शाम्यति स्तिमितं(म्) मनः ॥ 23॥

adṛṣṭādaśrutād bhāvān- na bhāva upajāyate .

asamprayuṃ(ñ)jataḥ(ph) prāṇān, śāmyati stimitaṃ(m) manaḥ .. 23..

तस्मात् सं(ङ्)गो न कर्तव्यः(स्), स्त्रीषु स्त्रैणेषु चेन्द्रियैः ।

विदुषां(ञ्) चाप्यविश्रब्धः(ष्), षड्वर्गः(ख्) किमु मादृशाम् ॥ 24॥

tasmāt saṃ(ṅ)go na kartavyaḥ(s), strīṣu straiṇeṣu cendriyaiḥ .

viduṣāṃ(ñ) cāpyaviśrabdhaḥ(ṣ), ṣaḍvargaḥ(kh) kimu mādṛśām .. 24..

श्रीभगवानुवाच

एवं(म्) प्रगायन् नृपदेवदेवः(स्),

स उर्वशीलोकमथो विहाय ।

आत्मानमात्मन्यवगम्य मां(वँ) वै,

उपारमज्ज्ञानविधूतमोहः ॥ 25॥

śrībhagavānuvāca

evaṃ(m) pragāyan nṛpadevadevaḥ(s)

sa urvaśīlokamatho vihāya .

ātmānamātmanyavagamya māṃ(v̐) vai

upāramajjñānavidhūtamohaḥ .. 25..

ततो दुः(स्)सं(ङ्)गमुत्सृज्य, सत्सु सज्जेत बुद्धिमान् ।

सन्त एतस्य छिन्दन्ति, मनोव्यासं(ङ्)गमुक्तिभिः ॥ 26॥

tato duḥ(s)saṃ(ṅ)gamutsṛjya, satsu sajjeta buddhimān .

santa etasya chindanti, manovyāsaṃ(ṅ)gamuktibhiḥ .. 26..

सन्तोऽनपेक्षा मच्चित्ताः(फ्), प्रशान्ताः(स्) समदर्शिनः ।

निर्ममा निरहं(ङ्)कारा, निर्द्वन्द्वा निष्परिग्रहाः ॥ 27॥

santo'napekṣā maccittāḥ(ph), praśāntāḥ(s) samadarśinaḥ .

nirmamā nirahaṃ(ṅ)kārā, nirdvandvā niṣparigrahāḥ .. 27..

तेषु नित्यं(म्) महाभाग, महाभागेषु मत्कथाः ।

सम्भवन्ति हिता नृणां(ञ्), जुषतां(म्) प्रपुनन्त्यघम् ॥ 28॥

teṣu nityaṃ(m) mahābhāga, mahābhāgeṣu matkathāḥ .

sambhavanti hitā nṝṇāṃ(ñ), juṣatāṃ(m) prapunantyagham .. 28..

ता ये शृण्वन्ति गायन्ति, ह्यनुमोदन्ति चादृताः ।

मत्पराः(श्) श्रद्दधानाश्च, भक्तिं(वँ) विन्दन्ति ते मयि ॥ 29॥

tā ye śṛṇvanti gāyanti, hyanumodanti cādṛtāḥ .

matparāḥ(ś) śraddadhānāśca, bhaktiṃ(v̐) vindanti te mayi .. 29..

भक्तिं(लँ) लब्धवतः(स्) साधोः(ख्), किमन्यदवशिष्यते ।
मय्यनन्तगुणे ब्रह्मण्- यानन्दानुभवात्मनि ॥ 30॥

bhaktiṃ(l̐) labdhavataḥ(s) sādhoḥ(kh), kimanyadavaśiṣyate .
mayyanantaguṇe brahmaṇ- yānandānubhavātmani .. 30..

यथोपश्रयमाणस्य, भगवन्तं(वँ) विभावसुम् ।
शीतं(म्) भयं(न्) तमोऽप्येति, साधून् सं(म्)सेवतस्तथा॥ 31॥

yathopaśrayamāṇasya, bhagavantaṃ(v̐) vibhāvasum .
śītaṃ(m) bhayaṃ(n) tamo'pyeti, sādhūn saṃ(m)sevatastathā .. 31..

निमज्ज्योन्मज्जतां(ङ्) घोरे, भवाब्धौ परमायनम् ।
सन्तो ब्रह्मविदः(श्) शान्ता, नौर्दृढेवाप्सु मज्जताम् ॥ 32॥

nimajjyonmajjatāṃ(ṅ) ghore, bhavābdhau paramāyaṇam .
santo brahmavidaḥ(ś) śāntā, naurdṛḍhevāpsu majjatām .. 32..

अन्नं(म्) हि प्राणिनां(म्) प्राण, आर्तानां(म्) शरणं(न्) त्वहम् ।
धर्मो वित्तं(न्) नृणां(म्) प्रेत्य, सन्तोऽर्वाग् बिभ्यतोऽरणम्॥ 33॥

annaṃ(m) hi prāṇināṃ(m) prāṇa, ārtānāṃ(m) śaraṇaṃ(n) tvaham .
dharmo vittaṃ(n) nṛṇāṃ(m) pretya, santo'rvāg bibhyato'raṇam .. 33..

सन्तो दिशन्ति चक्षूं(म्)षि, बहिरर्कः(स्) समुत्थितः ।
देवता बान्धवाः(स्) सन्तः(स्), सन्त आत्माहमेव च ॥ 34॥

santo diśanti cakṣūṃ(m)ṣi, bahirarkaḥ(s) samutthitaḥ .
devatā bāndhavāḥ(s) santaḥ(s), santa ātmāhameva ca .. 34..

वैतसेनस्ततोऽप्येव- मुर्वश्या लोकनिः(स्) स्पृहः ।
मुक्तसं(ङ्)गो महीमेता- मात्मारामश्चचार ह ॥ 35॥

vaitasenastato'pyeva- murvaśyā lokaniḥ(s) spṛhaḥ .
muktasaṃ(ṅ)go mahīmetā- mātmārāmaścacāra ha .. 35..

इति श्रीमद्भागवते महापुराणे पारमहं(म्)स्यां(म्)
सं(म्)हितायामेकादशस्कन्धे षड्विं(म्)शोऽध्यायः ॥

iti śrīmadbhāgavate mahāpurāṇe pāramahaṃ(m)syāṃ(m)
saṃ(m)hitāyāmekādaśaskandhe ṣaḍviṃ(m)śo'dhyāyaḥ .. 26..

ॐ पूर्णमदः(फ्) पूर्णमिदं(म्) पूर्णात्पूर्णमुदच्यते
पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते ॥
ॐ शान्तिः(श्)शान्तिः(श्)शान्तिः ॥

Om Pūrṇamadah(ph) Pūrṇamidaṃ(m) PūrṇātPūrṇamudacyate|
Pūrṇasya Pūrṇamādāya Pūrṇamevāvashiṣyate ||
Om Shāntih(ś) Shāntih(ś) Shāntih ||